

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 6 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004 (E 111/2003 vp) maa- ja metsätalousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Jyri Ollila, valtioneuvoston kanslia, EU-sihteeristö
- finanssineuvos Tapio Mutikainen, valtiovarainministeriö

- ylitarkastaja Sari Lahtinen, metsäneuvos Anders Portin, ylijohtaja Veli-Pekka Talvela ja neuvotteleva virkamies Antero Tuominen, maa- ja metsätalousministeriö
- johtaja Kyösti Pietola, MTT Taloustutkimus
- johtaja Tapio Kytölä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf
- johtaja Claes von Ungern-Sternberg, Metsäteollisuus ry.

Kirjallisen lausunnon on toimittanut
— Elintarviketeollisuusliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Selvityksen yleisiä näkökohtia

Euroopan unionin toimintaan vuonna 2004 vaikuttavat unionin laajentuminen kymmenellä uudella jäsenmaalla 1.5.2004, kesäkuussa pidettävät Euroopan parlamentin vaalit ja 1.11.2004 aloittava uusi komissio. Komission uudesta puheenjohtajasta sovitaan kesäkuun Eurooppa-neuvostossa.

Euroopan parlamentin vaalien ja komission vaihtumisen vuoksi unionin lainsäädäntötyö hidastuu vuoden aikana. Agenda 2007 -tiedonanto sekä sen pohjalta kesällä annettavat lainsäädäntöehdotukset tulevat hallitsemaan keskustelua. Alankomaat pyrkii edistymiseen Agenda

2007 -kokonaisuudessa jo joulukuun Eurooppa-neuvostossa. Samaan aikaan käydään tunnusteluja siitä, milloin on edellytyksiä jatkaa hallituksen välistä konferenssia. Irlanti laatii Eurooppa-neuvoston kevätkokoukselle raportin neuvotte-lujen jatkamisen edellytyksistä.

Komissio on nostanut kanteen neuvostoa vastaan vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamisesta tehdystä päätöksestä, ja jäsenmaiden suhtautuminen tuomioistuinkäsittelyyn tulee heijastumaan unionin toimintaan.

Tässä toimintaympäristössä pohditaan kevään Eurooppa-neuvostossa keinoja mm. Euroopan kilpailukykyisyyden parantamiseksi. Eu-

rooppa on jäämässä jälkeen sekä Yhdysvalloista että useista Aasian maista.

Edellä mainittujen lisäksi vuoden 2004 suuria haasteita tulee olemaan laajentuneessa unionissa toimiminen 1.5.2004 jälkeen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Maatalous- ja maaseutupolitiikka

Valiokunta toteaa, että EU:n laajentuminen vaikuttaa suomalaiseseen maatalouteen yhteisön maatalouspolitiikan muutosten ja elintarvikkeiden markkinoiden kautta. Laajentumisen seurauksena yhteisön maatalouspolitiikan rahoitus muodostuu aikaisempaa tiukemmaksi. Myös kilpailu EU:n sisämarkkinoilla kiristyy, sillä uusissa jäsenmaissa tuotantokustannukset ovat Suomea alhaisemmat. EU päätti viime vuonna suuresta maatalouspolitiikan uudistuksesta. Valiokunta pitää uudistuksen toteutuksessa maamme maatalouden kannalta hyvin kielteisenä sitä, että tukitasojen historiallista kytkentää viitesatoihin ei voitu purkaa. Euroopan parhaiden maatalousalueiden viljelijät saavat edelleenkin eniten tukea.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistus sisältää maatalouden markkinatukeen eli niin sanottuun CAP-tukeen kolme suurta periaatteellista muutosta.

1. Tuki irrotetaan joko kokonaan tai osittain viljelijän tuotantopäätöksistä, kuten eri kasvien viljelyaloista ja tilan kotieläinten määristä.

2. Tuotannosta irrotettava tuki maksetaan tiloille joko vuosien 2000—2002 tuotannon perusteella, tai tuki maksetaan kokonaan tai osittain tasasuuruisuena peltoalan perusteella.

3. Tilalle vahvistettavasta CAP-tukioikeudesta tulee siirtokelpoinen niin, että tilat voivat ainakin rajoitetusti käydä tukioikeuksillaan kauppaa.

EU:ssa ja Suomessa valmistellaan parhaillaan edellä selostetun maatalousuudistuksen toimeenpanoa. Samanaikaisesti valmistellaan uusia ohjelmia luonnonhaittakorvaukseen ja maatalouden ympäristötukeen. Valiokunta pitää tärkeänä,

että maaseutuasetuksen mukaiseen rahoitukseen maatalouden tuen leikkauksesta (modulaatio) tuleva lisä ohjataan maatiloille esimerkiksi luonnonhaittakorvaukseen ja maatalouden ympäristötukeen. Uudistuksen loppuun saattamisessa tulee vähimmäistavoitteena olla, että Agenda 2000:een sisältyvät tuet voidaan korvata vastaavan tulotason maamme viljelijöille antavilla tuilla. Valiokunta painottaa myös sitä, että uudistuksen toteutuksessa tulee mahdollistaa niin laajasti kuin mahdollista kansallisten tukien käyttö yhteisön tukien täydentäjänä. Tavoitteena tulee olla kokonaisuus, joka turvaa viljelijöiden tulot ja kannustaa tuottamaan hyvälaatuista kotimaista ruokaa.

Painotuksen siirtyessä nyt uudistuksen myötä markkinatuista maaseututukiin valiokunta korostaa sitä, että maatalous tulee nähdä edelleen keskeisenä osana maaseutupolitiikkaa. Maaseutupolitiikkaa on vahvistettava muun muassa niin, että se turvaa kotieläintalouden jatkumisen luonnonhaitasta kärsivillä alueilla. Tähän tarkoitukseen pelkkä pinta-alaperusteinen luonnonhaittakorvaus ei uudistuksen jälkeen enää ole riittävä.

Tärkeää on myös, että maatalouspolitiikan uudistamisessa painotetaan uudistuksen pitkäaikaisuutta ja kestävyyttä. Markkinat tulee saada vakuuttuneiksi siitä, että tuen tuotannosta irrottamislinjauksiin ei tulla enää palaamaan siitäkään huolimatta, että jäsenvaltiot päättäisivät jättää esimerkiksi nautakarjatalouden CAP-tuesta osan tuotantoon sidotuksi.

Valiokunta toteaa, että komissio antoi tiedonantonsa EU:n seuraavan rahastokauden budjetista. Vuosien 2007—2013 maatalousbudjetti jäädytetään vuoden 2006 tasolle. Vuosittain tehdään vain 1 prosentin inflaatiokorotus. Tämän vahvasti Eurooppa-neuvosto lokakuussa 2002, ja siltä pohjalta myös komissio on tehnyt ehdotuk-

sensa tulevan budjettikauden kehyksistä. Uusiin jäsenmaiden maataloustukia korotetaan portaittain. Tänä vuonna tuet ovat 25 prosenttia vanhojen jäsenmaiden tuesta. Vuonna 2005 ne ovat 30 prosenttia ja vuonna 2006 35 prosenttia. Tuot nousevat uudella budjettikaudella nykyisten jäsenmaiden tukien tasolle. Nämä korotukset tehdään vuoden 2006 tasolle jäädytetystä budjetista. Komissio on arvioinut, että nykyisten jäsenmaiden maataloustukia joudutaan leikkaamaan jo vuodesta 2007 lähtien. Miten leikkaukset tehdään, on vielä päättämättä. Valiokunta edellyttää, että EU:n verrannossa pieniksi luettavien tilojen tuet eivät silloinkaan joudu leikkausten kohteiksi. Päätökset eivät saa alenata viljelijöiden tuloja.

Rahoituskehyksistä tehdään päätökset aikaisintaan kesällä 2005. Valiokunta edellyttää, ettei maataloudelle laajentumisen yhteydessä päätettyjä menokehyksiä, joihin myös yhteisen maatalouspolitiikan uudistukset perustuvat, supisteta vielä entisestään ja että maaseudun kehittämiseen osoitettujen määrärahojen taso turvataan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kaavailtu maatalouden ohjausrahaston varojen siirto rakennerahastoista luonnonvarojen suojelun ja käytön pääluokkaan tehdään täysimääräisenä. Lisäksi ohjelmien rahoituksen on toimittava monivuotiselta joustavalta pohjalta. Nykyjärjestelmän mukaan hankkeiden viimeiset toimenpiteet voidaan rahoittaa helmikuussa 2006. Valiokunta katsoo, että ohjelmien rahoitukseen tulee soveltaa sellaisia siirtymäkauden ratkaisuja, joilla keskeytykset rahoituksessa pystytään välttämään.

Viitaten edellä todettuun valiokunta painottaa sitä, että Brysselin huippukokouksessa hyväksytty periaate, jonka mukaan maataloustuotannon on voitava jatkua kaikilla yhteisön alueilla mukaan lukien ne alueet, joilla on erityisiä ongelmia, tulee ottaa huomioon yhteisön maatalousuudistuksen kaikessa toteutuksessa.

Yhteisön tulee huolehtia myös siitä, että yhteiset maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden markkinat toimivat tehokkaasti myös Euroopan äärialueilla, joissa on alhainen väestötiheys, pitkät etäisyydet ja joissa työpaikkoja tarjoavat pai-

kalliset yritykset ovat pieniä. Muun muassa paikallisten yritysten markkinoille pääsyyn ja tuotajahintojen muodostukseen sekä ylikansallisten yritysten määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvät ongelmat voivat korostua Euroopan äärialueilla. Näin siitäkin huolimatta, että kokonaisuutena katsoen yhteisön markkinat olisivat tehokkaat eikä niillä olisi merkittäviä markkinoille pääsyn esteitä. Valiokunta katsoo, että yhteisen politiikan tulee taata elinkeino- ja yritystoimintaan yhtäläiset edellytykset myös harvaan asutuilla ja luonnonoloiltaan epäsuotuisilla alueilla. Myös turkistuotannon toimintamahdollisuudet maassamme tulee turvata.

WTO:n maataloutta koskevat neuvottelut ovat käynnistyneet Genevessä. Edellä on selostettu EU-maatalouspolitiikan uudistusta, jonka eräänä tavoitteena on ollut WTO-neuvotteluihin valmistautuminen. Lisäksi EU on päättänyt tehdä yksipuolisesti eräitä myönnytyksiä kehitysmaaille. Valiokunta katsookin, että EU:n ei tule antaa lisämyönnytyksiä WTO:n maataloutta koskevissa neuvotteluissa.

EU:n ja Mercosurin väliset neuvottelut vapaa-kauppasopimuksesta ovat myös meneillään. Viitaten edellä esitettyyn valiokunta katsoo, ettei neuvotteluissa saa tehdä myönnytyksiä eikä sopimusta saa tehdä ennen kuin WTO-neuvotteluissa on saavutettu ratkaisu. Näin varmistetaan, ettei EU joudu kahteen kertaan maksajaksi.

Metsätalous

Valiokunta toteaa, että EU:n jäsenmaiden metsiä ja metsätaloutta koskevien tavoitteiden erilaisuudesta johtuen jäsenmaat eivät ole tähän mennessä katsoneet tarpeelliseksi luoda EU:lle yhteistä metsäpolitiikkaa. Metsäpolitiikkaa koskevaa omaa oikeusperustaa ei siten sisälly EU:n nykyisiin perustamissopimuksiin tai ehdotukseen Euroopan perustuslakia koskevaksi sopimukseksi. Sen sijaan neuvosto hyväksyi joulukuussa 1998 yhteisen EU:n metsästrategian. Metsästrategian sisältöä on pidetty hyvänä ja tasapainoisena kestävyys eri ulottuvuuksien suhteen, mutta komissio on pitkälti jättänyt sen toteuttamatta. EU:n metsästrategian arviointi

suoritetaan vuoden 2004 aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että arvioinnin yhteydessä huolehditaan siitä, että maamme metsätalouden kannalta tärkeät näkökohdat tulevat huomioon otetuiksi tehtäessä päätöksiä strategian kehittämisestä ja päivittämisestä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteisön toimenpiteet vaikuttavat monessa suhteessa maamme metsätalouteen. Metsäasioita käsitellään nyt monessa EU:n pääosastossa ja toimielimessä. Metsäasioiden käsittelyssä koordinoitua tuleekin lisätä. Lähtökohtana on ottaa metsätalouden elinkeinonäkökulman huomioon ottaminen ja kestävä metsätalouden eri osien tasapainoinen tarkastelu. Tähän sisältyy myös metsätalouden taloudellisen merkityksen tunnustaminen. Yhteisön toimiin ei kuitenkaan saa kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhteensovittaminen, vaan yhteisön tulee edistää muun muassa jäsenvaltioiden yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Tarkoituksena ei myöskään saa olla alalle kohdistuvan tukipolitiikan luominen.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että yhteisölainsäädännön yleinen kehitys ei saa johtaa siihen, että EU-maiden metsäteollisuus menettää kilpailukykyään suhteessa pahimpiin kilpailijamaihin ja alueisiin, jotka ovat ensi sijassa Yhdysvallat ja Aasia. Lissabonissa EU-

maiden kesken sovittu kilpailukykyyn parantamistavoite on tässä suhteessa otettava huomioon päätöksiä tehtäessä.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että yhteisön lainsäädäntöä kehitettäessä sen kokonaisvaikutusten arviointiin kiinnitetään riittävästi huomiota. Maamme metsäteollisuus toimii Suomessa hyvin erilaisissa olosuhteissa verrattaessa Keski-Euroopan vastaavaan teollisuuteen. Lisäksi metsäteollisuus on Suomen kansantaloudessa edelleen keskeisessä asemassa. EU:n säännöksiä valmisteltaessa tuleekin varmistaa, että ainakin niiden täytäntöönpanovaiheessa voidaan ottaa kansalliset erityispiirteet joustavasti huomioon.

Suomella on metsien kestävästä käytöstä hyvä ja pitkäaikainen kokemus, jota tulee käyttää hyväksi myös yhteisötasolla uusiutuvia luonnonvaroja hyödynnettäessä.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että maa- ja metsätalousvaliokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan painottaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
vpj. Harry Wallin /sd
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kauppila /vas
Esko Kiviranta /kesk
Katri Komi /kesk
Risto Kuisma /sd (osittain)
Lauri Kähkönen /sd

Esa Lahtela /sd
Minna Lintonen /sd
Eero Lämsä /kesk
Reijo Paaanen /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Kimmo Tiilikainen /kesk
Pekka Vilkuna /kesk
Lasse Virén /kok
vjäs. Unto Valpas /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.